

Наступними кроками аналізу руху грошових коштів є визначення та аналіз руху коштів від інвестиційної та фінансової діяльності.

Аналіз грошових потоків непрямим методом за видами діяльності дає можливість зробити більш обґрунтовані висновки про те, в якому обсязі та з яких джерел були отримані грошові кошти, що надійшли; які основні напрямки їх використання; чим пояснюється розбіжність величини отриманого прибутку і наявності грошових коштів.

За підсумками аналізу грошових потоків можуть бути виявлені резерви збільшення припливу грошових коштів для забезпечення стабільної платоспроможності підприємства на перспективу.

Особливу увагу необхідно звертати на використання коштів, тому що навіть при надходженні достатньої кількості грошей нерациональне їх використання може призвести до дефіциту грошових коштів на підприємстві.

*Т. П. Михайлова*, аспірантка  
Київський національний економічний університет

## **ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ОЦІНКИ ЯКОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ**

Підприємствами аграрного сектора економіки виробляється понад 40 % валового внутрішнього продукту України. Важливість для народного господарства держави продукції, яка виробляється даними підприємствами, масовість її використання в переробних галузях, підвищення рівня вимог споживачів до якісних і екологічних властивостей продуктів харчування, ускладнення технологічних процесів виробництва значно підвищили зацікавленість сільськогосподарських виробників та споживачів щодо проблеми підвищення якості такої продукції, зумовили необхідність пошуку шляхів вирішення основних задач даної проблеми.

Покращення якості сільськогосподарської продукції досягається за її основними поживними і товарними властивостями і пов'язано з технологією і культурою виробництва, а також з умовами приймання, зберігання, обробки і споживання продукції.

Використання науково обґрунтованої методики в оцінці якості дозволяє виявити приховані, але об'єктивно існуючі закономірності і тенденції. Відслідкування динаміки змін якості сільськогосподарської продукції у часі та виявлення можливих тенденцій якості у зв'язку із сезонними змінами пори року, або властивостей технічних засобів і обладнання, інших компонентів виробни-

чого процесу зумовлює своєчасне прийняття управлінських рішень щодо змінення параметрів технологічного процесу, який визначає рівень якісних властивостей виготовлюваної продукції.

Основні якісні ознаки, яким має відповідати продукція сільськогосподарських підприємств, що реалізується, визначені стандартами. Практична оцінка якості сільськогосподарської продукції здійснюється за допомогою умовної системи гатунків (категорій, класів, кондицій, сортів) — присвоєння товару певного гатунку (категорії, класу, кондиції, сорту) відповідно до його якості. Тому в аналізі якості отриманої продукції перш за все необхідно порівнювати її фактичні властивості з визначеними стандартами, потім виявити фактори, що зумовили зростання (зниження) якості.

Певною характеристикою виробничих процесів підприємства та ефективності менеджменту виступає питома вага продукції кожного гатунку (категорії, класу, кондиції, сорту), сертифікованої і несертифікованої продукції, а також штрафи за неякісну продукцію, об'єм і питома вага забракованої продукції, зарекованої продукції, втрати від браку і т. д.

Відносним показником якості продукції виступає так званий «коефіцієнт сортності» [1], або, як ще його можна назвати, індекс гатунку.

Існує декілька підходів щодо визначення даного показника. Так, економісти Сидоренко В.І. [2], Прокопенко Н. Ф. [3], Затолоткін В.М. [4]. визначають його як відношення фактичної вартості продукції в діючих цінах до умовної вартості, допускаючи, що вся продукція буде випущена першим гатунком. Автор Адрійчук В.Г. аналогічний показник називає загальним коефіцієнтом якості [5].

Даний показник відображає величину недоотриманої підприємством виручки за рахунок реалізації продукції нижчої якості. Незіставність натуральних цінових і вартісних показників за роками не дозволяє досліджувати його динаміку, проте це не повинно стати причиною відмови від використання цього показника в економічному аналізі.

Науковцями Бакановим М. І., Шереметом А. Д. пропонується обраховувати «коефіцієнт сортності» для молока наступним способом:

$$K^c = \frac{0,023 p_0 + 1,00 p_1 + 0,935 p_2 + 0,89 p_n}{p_1 + p_2 + p_n + p_e},$$

де  $p_0, p_1, p_2, p_n, p_e$  — відповідно питома вага охолодженого, 1 і 2 гатунків, несортного і повернутого молока;

0,023; 1,00; 0,935; 0,89 — коефіцієнти вагомості відповідно охолодженого, 1 і 2 гатунків, несортного і повернутого молока.

Аналогічної думки дотримуються автори Стерліков Ф.Ф. [6], Воротеніцька С.С. [7]. При цьому істотним недоліком такого підходу є те, що кожним автором пропонуються власні коефіцієнти вагомості кожного гатунку (категорії, класу, кондиції, сорту), які різняться між собою. Єдині науково обґрунтовані коефіцієнти вагомості по кожному виду сільськогосподарської продукції в розрізі гатунків розробляти важко і економічно недоцільно.

Найбільш прийнятним для розрахунку індексу гатунку, на думку автора, є такий алгоритм: відношення добутку обсягу реалізації певного виду продукції *i*-го гатунку та коефіцієнта розмірності *i*-го гатунку до загального обсягу реалізації певного виду продукції. Порівняння в динаміці вищевказаного індексу дозволяє судити про тенденції в зміні якості продукції даного виду.

Як варіант узагальненого показника економічної ефективності сільськогосподарської продукції економістами Бакановим М.І., Шереметом А.Д. запропоновано обчислювати ефективну вагу, одиницею якої служить фізична одиниця маси продукції з коефіцієнтами заліковості (відношення залікової маси продукції до її фізичної маси), тобто залікова вага продукції помножена на коефіцієнт сортності (індекс гатунку).

Даний розрахунок можна застосовувати до продукції, щодо якої продовжують діяти встановлені ГОСТами базисні і обмежувальні кондиції. Базисні норми раніше слугували для зарахування зданої продукції державі і для розрахунків за неї. В умовах ринкових відносин потреба в базисних нормах відпадає. В міжнародних стандартах та стандартах зарубіжних країн встановлюються вимоги до гатунку, класу, категорії продукції. При розробці ДСТУ на пшеницю і ячмінь даний нюанс враховано, тобто вимоги до класу пшениці і вимоги до ячменю встановили згідно з його призначенням (на продовольчі цілі, для виготовлення спирту, солоду, пива чи кормів). По такій продукції відповідно ефективна вага обчислюватиметься множенням фізичної ваги товарної продукції на її індекс гатунку.

Покращення споживчих властивостей сільськогосподарської продукції, підвищення її якості, як правило, вимагає додаткових затрат живої і уречевленої праці. Разом з тим продукція більш високої якості оплачується більш високою ціною, що дозволяє отримувати додатковий прибуток. Якість впливає на об'єм продукції, що виробляється, а також її собівартість, рентабельність виробництва, продуктивність праці.

Економічну ефективність якості, тобто вплив якості продукції на вартісні показники роботи підприємства: випуск товарної продукції ( $\Delta N_T$ ), виручку від реалізації продукції ( $\Delta N_p$ ) і прибуток (ДП) можна дослідити наступним чином:

$$\Delta N_T = (p_1 - p_0) \times Q_k;$$

$$\Delta N_p = (p_1 - p_0) \times N_{ркка};$$

$$\Delta \Pi = [(p_1 - p_0) \times N_{ркка}] - [(C_1 - C_0) \times N_{ркка}],$$

де  $p_1, p_0$  — відповідно ціна продукції до і після зміни якості;

$C_1, C_0$  — відповідно рівень собівартості до і після зміни якості;

$Q_k$  — кількість виробленої продукції підвищеної якості;

$N_{ркка}$  — об'єм реалізації продукції підвищеної якості [8].

Всебічний аналіз формування якості продукції та її економічної ефективності дозволяє встановлювати оптимальні пропорції підвищення рівня виробництва і його ефективності.

### Література

1. Курс экономического анализа / Под ред. М.И. Баканова, А.Д. Шеремета — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: «Финансы и статистика», 1984. — 412 с.
2. Сидоренко В.И. Качество и рентабельность животноводческой продукции. — Минск: «Ураджай», 1976. — 126 с.
3. Прокопенко Н.Ф. Экономические проблемы качества сельскохозяйственной продукции. — М.: «Колос», 1979. — 222 с.
4. Затолокин В.М. Методы анализа качества продукции. — М.: «Финансы и статистика», 1985. — 214 с.
5. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств. — К.: ІЗМН, 1996. — 512 с.
6. Стерликов Ф.Ф. Стимулирование качества сельскохозяйственной продукции. — М.: «Экономика», 1979. — 142 с.
7. Воротеницкая С.С. Планирование и экономическая эффективность повышения качества. — М.: «Знание», 1974. — 63 с.
8. Анализ финансово-экономической эффективности деятельности предприятия / Под ред. Н. П. Любушина — М.: ЮНИТИ — ДАНА, 2000. — 471 с.